

BİR TATLI KAŞIĞI ÇAMUR

Tek Kişilik Oyun

Elif Candan*

DRAMATURJİ NOTLARI

Bir Tatlı Kaşığı Çamur, Tiyatro Eleştirmenliği ve Dramaturji Bölümü, Doktora seminer dersleri kapsamında, Zehra İpşiroğlu'nun yürütücülüğünde, toplumsal cinsiyet üzerine yapılan bir araştırma projesi sonucunda yazılmıştır. Toplumsal cinsiyet araştırma projesi; toplumun farklı kesimlerinden olan ve çeşitli biçimlerde şiddete maruz kalan kadınlarla röportajlar yapmayı, yapılan röportajlar doğrultusunda dramatik metinler üretmeyi hedeflemiştir. Bu yanıyla *Bir Tatlı Kaşığı Çamur* oyununun malzemesi somut belgelere dayanmakta; ancak somut belgeler dramatik forma dönüştürülürken kurgusal özellikleri ağır basmaktadır.

Oyunun Röportaj Süreci:

Bir Tatlı Kaşığı Çamur oyununun hikâyesine ulaşmak çok kolay olmadı. Röportaj yapmak istediğim kadın görüşme taleplerimi kabul etmek istemiyor, toplumsal cinsiyet araştırma projesinin bir parçası olmaktan ve yöneltilecek sorulardan da çekiniyordu. Kadın tam olarak ne öğrenmek istediğimi soruyordu; ama ne öğrenmek istediğimi ona tam olarak anlatamıyordum. Çünkü bir hayata dokunmadan onun size ne öğreteceğini bilemiyorsunuz. Dokunmadığınız hayata dair birtakım ön bilgilere sahip olsanız bile... Tüm çabaların sonunda kadın, evinde kocasının ve çocuklarının olmadığı bir saatte görüşmeyi kabul etti. Konuşmamızın başlarında fazlasıyla çekingen, ona yöneltilen sorulara kısa cevaplar veren biri iken, konuştuğumuz açılmaya başlaması dikkatimi çekti. Kadın anlattıkça rahatlıyor, rahatladıkça anlatıyordu. Bir yandan geçmişle, bir yandan da bugünüyle anlatıyordu. Bedeninde ve ruhunda yarım kalan ne varsa dilleniyordu. Anlattıklarından parçalı bir yapı, inişli-çıkışlı ve geri dönüşlü kadın

* Araş. Gör., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tiyatro Eleştirmenliği ve Dramaturji Bölümü

deneyimi, çok sesli- ritmik bir dil, muhatabı olmayan sorular, sonu gelmeyen örnekler, zaman zaman “eril dil” üzerinden yapılan genellemeler ve tüm bunların zihnimde bıraktığı imgeler belirliyordu. Onun hikâyesi ve aktarım biçimi, klasik kurgu, kronolojik zaman ve lineer yapının çok dışında bir hayat buluyordu. Oyunun finali, kadının gülerek “ben mutfakta öleceğimi düşünüyorum” cümlesi üzerine kurgulanmıştır. Oyunun finalinde, Kadın’ın üstüne siyah örtüyü kapatarak cenin duruşu alması, kadını hem ataerkil yapının taşıyıcısı hem de kurbanı yapan sistemin de sorgulanması niteliğindedir. Final sahnesi bir taraftan; Kadın’ın ataerkil sistem içinde hiç doğmamış olmasını değil, o sistemle beraber hiç doğmamış olmasını göstermekte, diğer taraftan da her ikisini de yeni bir doğuşa gebe bırakmaktadır.

Bir Tatlı Kaşığı Çamur oyununda Kadın’ın adı yok. Çünkü kim olduklarını sorgulamaya fırsat bulamayıp, kendilerine dayatılmış hayatları yaşamak zorunda kalan kadınların adı yok. Bu yüzden o sadece Kadın... Kadın’ın hikâyesi de sınırları başkaları tarafından belirlenen hayatlarında ölmemeye çalışan bütün kadınların hikâyesi.

TEK beden çok KİŞİLİK OYUN

Bir Tatlı Kaşığı Çamur, “Kadın dediğin mutfağını bilir” sözleriyle başlamaktadır. Kadın’a yönelik uygun rollerin, toplumsal olarak üretildiği koşullardan biri, bir kadının ağzından dökülmektedir. Kadın’a biçilen roller, rollerin gerektirdiği mekânlar, mekânları var eden eşyalarla kurulan ilişkiler, asosyalleştirilen ve yalnızlaştırılan kadınları tanımlamaktadır. Kadın’ın mutfakla kurduğu ilişki geçmişle şimdi arasında gidip gelen; geçmişi atamayan, geleceği alamayan, şimdiyi yaşatamayan bir ilişkidir. Kadın mutfaka saklanmış. “Kadın dediğin saklamayı ve saklanmasını bilir” der Kadın. Çünkü görünür olmamak da kadınlara öğretilen bir kuraldır. Saklamayı ve saklanmayı öğrenen Kadın, suskun ve görünmez olmuştur. Kadın, içinde bulunduğu toplumsal koşullar ve ruhsal süreçlerle yüzleşemediği için kendine bir hastalık bulur: Mutfaka Saklanma Hastalığı... Kadın, varoluşunu mutfak ve mutfak eşyalarıyla kurduğu ilişkiler üzerinden şekillendirmektedir. Buzdolabıyla sohbet ettiğini söylemesi, derin dondurucuya övgüler yağdırması, dış dünyayla kurduğu çocukça bir oyunun parçası olan pencere ve kocasına sorduğu sorulara yanıt olarak; sifon-öksürük-karpı sesi duymasıyla da içinde bulunduğu yalnızlık ve iletişimsizliği görünür

kılmaktadır. Mutfağın sahibi olan Kadın, mutfağa dair kuralları peş peşe aktarırken, kadın olmanın, kadın olabilmenin kurallarını sıralıyor; ondan öncekilere sıralanan, onun sıraladığı, ondan sonrakilere sıralatmak istenilen “kadın dediğin...” diye başlayan kurallar... Saklambaç oyunu, saklandığı yerden çıkamayan Kadın’ın biraz da görünür olma çabasını taşımaktadır. O pencereden dışarıya bakınca herkesi tanıyor; saklanılmaya çalışılan her şeyi biliyor ama bir türlü görünemiyor, sesini duyuramıyordur. Gerçek anlamda görünür olmadığı için penceredeki duruşuyla uyarılan, tekinsiz bir görüntü oluşturmaktadır. Bu duruma “uyarılan kadınlardan olmamalıyım” diyerek isyan etmektedir. Uyarılan kadın olmak, ondan beklenen şeylerin yapılmadığı anlamına gelmektedir. Kadın’ın hayatı, beklentilerin yarattığı kurallarla şekillenmiş görünmektedir. Mutfakta yapılan şeylerin kuralları olduğu gibi; kocasına kahvaltı hazırlamak, gömlekleri kravatları, desenlere ve çizgilere göre ayırmak, pazar günü balık yapmak da kurallardan yalnızca birkaçıdır. Bu kadar kural unutturuyordur ona günleri, çiçekleri, yağmuru, mevsimleri, hayatı...

Kadın’ın, kocasıyla yürüttüğü ilişki yine kuralların bir parçası niteliğindedir. Tıpkı evlenmiş olmasının toplumsal bir kural olması gibi... Kadın, güzelliğinin hatta kadınlığının başa bela olacağı ve başa bela olacak şeylerin “evlilik” yoluyla koruma altına alınacağı düşünülen bir yapıda sıkışıp kalmıştır. Burada ataerkil düşünce biçiminin onayladığı kadın bedeninin tek bir erkeğe ait olduğunun kanıtı olan “evlilik”, namusun korunması yönünde kutsanmaktadır. Oyunda evlilik yönünde uygulanan baskıcı tavır, babaanne (yine bir kadın) tarafından: “Kadın dediğin bir eksik etek, başına koca lazımdır. Serpilip güzelleşen kızın; gözü açılmadan, aşka meşke düşmeden, kuyruğunu sallamasına fırsat vermeden başı bağlanmalıdır” şeklinde ki cinsiyetçi dil kalıplarıyla gösterilmektedir. Kadın, kocasıyla iletişim kuramamaktadır. Kocasına sorduğu sorulara cevap alamaz ama o yine de bir şey yokmuş gibi davranır; kocası kahvaltı yapmaz, kapıyı çarpıp çıkar ama o her şey yolundaymış gibi tavırlar sergiler. Kadın’ın aksi bir tavır sergilemesi, evdeki konumuna ve o ilişkinin kurallarına uymaz. Kadın yaşadığı gerçek içinde çeşitli oyunlar üretmekte, kadınlık ve ev kurallarını uygularken hayallerine, oyunlarına, kalbinin ilk kıpırtısına sığınmaktadır.

Oyundaki önemli rollerden biri olan “annelik” de Kadının kurtulmasına engel olan ve dışarıya adım atmasına izin vermeyen bir biçimde yan-

sıtılmaktadır. Oyunun en önemli rolünü, ataerkil düzenin taşıyıcısı olan bir kadın, “babaanne” üstlenmektedir. Kadın, yaşamı boyunca babaannesi tarafından cinsiyetçi bir ayrıma maruz kalmış, erkek kardeşinin ona uyguladığı şiddet önemsenmemiş, annesi tarafından sevilmesi onu korumaya yetmemiştir. Oyun boyunca Kadın’ın sürekli olarak ayaklarına dolanan, mutfak dolaplarından ve buzdolabından çıkan siyah örtünün de taşıdığı anlam önemli bir yer tutmaktadır. Oyunda babaanneye ait olan siyah örtü, onun abartılı bir biçimde tasvir edilen bedenini kapatmakla kalmayıp, zamanlar arası varlık gösteren ataerkil gücün simgesine dönüşmektedir.

Bu haliyle oyun mutfağa hapsolmuş bir kadının hikâyesidir, kadınların hikâyesidir. Kendini anlatan Kadın, suskun değildir artık ve bir varoluş belirlemeye başlar. Hikâyesini paylaşabilen, aktarabilen Kadın, bireye dönüşme yolunda önemli bir adım atmıştır.

BİR TATLI KAŞIĞI ÇAMUR

(Tek Kişilik Oyun)

Yazan: Elif Candan

(Sahne aydınlandığında mutfak görünümündedir. Oyun ilerledikçe bu görüntü kaybolmalı, sonunda da belirsiz bir mekâna dönüşmelidir. Kadın, 40’li yaşlarında mutfak tezgâhının önündedir.)

KADIN— Kadın dediğin mutfağını bilir. Şöyle bir durur karşısında, dolapları itinayla yoklar; ununu, yağını yoğurdunu, çayını, şekerini, mercimeğini, tuzunu, buzunu, sosunu sen bileceksin!

(Mutfak kapısına doğru bağıırır.)

Sen bileceksin ki sabahın köründe “kabartma tozu var mı” diye komşunun kapısını çalmayacaksın. Yok işte... Kabartma tozu yok... Bende de bitmiş dedim. Kötü bir komşu olduğumdan değil, onun iyiliği için. “Bütün malzemeleri karıştırdım, kabartma tozu bitmiş, ziyan olup gidecek” dememi? Ziyan olsun bana ne... Mutfağın şakası olmaz.

(Hızlı adımlarla mutfak dolaplarına doğru yönelir. Dolaptan siyah bir

örtü düşer, örtüyü saklamaya çalışırcasına dolaba geri tıkar. Elindeki karta tozu paketini göstererek.)

Bunun gibi küçücük, önemsemediğin, varlığıyla yokluğunu anlamadığın şey, tüm malzemelerini ziyan eder işte. Mutfağına gece yarısı susayıp kalan biri gibi giremezsin. Tek derdin de suyunu içip yatağına dönmek olmamalı.

(Kendinden emin.)

Ben öyle miyim? Dinlerim mutfağımı; çaydanlığın buharı nasıl çıkıp nasıl yayılır, kör bir saatte herkes susunca buzdolabı nasıl konuşmaya başlar, aslında gün içinde pek duyulmaz sesi ya da kulak asmazsın, gece başlarsın derin bir sohbete... Bir o anlatır, bir sen anlatırsın. Bazen dinlemez, peş peşe döktürür bir şeyler; sinirlenir, sesini yükseltir... Alttan alırım sen de bunca yıllık emektarın nede olsa... Ama ben en çok derin dondurucuya güvenirim. Nasıl söylesem? Biraz mesafeyi sever, hatta çok sever, yaklaşınca önce soğukluğu vurur yüzüne ama hepsinden sadıktır. Ona aylarca, belki de yıllarca saklayacağı sırları emanet eder gibi emanet edersin;

(Soluksuz kalacak şekilde hızlı, yer yer bağırarak.)

kirazı, şeftaliyi, karpuzu, eriği, kızılıcığı, çileği, eti, tavuğu, balığı, közlenmiş kırmızı biberi, taze fasulyeyi, sapları kesilmiş maydanozu, dere otunu, naneyi, semiz otunu, bezelyeyi, patlıcanı, barbunyayı, kara lahanayı, mısırsı, yufkayı.

(Derin derin soluklandıktan sonra sakinleşmiş.)

Süzgecin deliklerini hesaplamayı bileceksin ki makarnayı lavaboda servis etmeyesin. Sirkeli pamuk mutfakta nereye konur, limon kabukları neden kurutulur, kahverengi şeker nerede saklanır, bir dilim elma neden hayat kurtarıcıdır? bilmelisin. Dolapların yerleri, yemek masası, soğutucular, ısıtıcılar, robotlar, tabak-çanak, kuru erzak, taze meyve ve sebzenin saklanmasını da bilir kadın dediğin... Saklanmasını... saklanmasını bilir. Saklanmak? Neyin saklanmasını bilir? Sak-la-ma-yı bilir... Sak-lan-ma-yı bilir... Evet, saklanmasını bilir.

(Masaya güçlkle yürür; yığılır gibi oturur.)

“Saklanıyorsun” demişti doktor. Bana demişti. “Saklanıyorsun” demişti. Ben mutfağıma saklanıyormuşum. Bu teşhisi koydu: Mutfığa Saklanma Hastalığı... O teşhis demedi. Ben öyle diyorum hastalığıma. O hastalık da demedi zaten. Ben kocama öyle dedim. O “para nereye gidiyor?” dedi. “Mutfığa saklanmış” dedim. “Mutfak?” dedi. “Hastalığım” dedim. Güldü... Uzun uzun güldü. Tam şuradaydım, tezgâhın önündeydim. Bir gece önce ıslattığım nohutların kabuklarını soyuyordum. Soyduğum nohutları sayıyordum. Gülerken göbeği titriyordu. Göbeği titredikçe dikkatim dağılıyordu. Dikkatim dağılınca tekrar başlıyordum saymaya... Gülmekten suratı kızarıyordu, morarıyordu, terleyip duruyordu ama bir türlü susmuyordu. Tekrar tekrar başa dönüyordum. Nohutlar ezilip kalıyordu parmaklarımın arasında, ben yine kaldığım yerden devam ediyordum saymaya. Titreyen göbeğini tuttu, gülererek uzaklaştı yanımdan...

(Sessizlik. Kahkaha atarak mutfak penceresinden dışarı bakar.)

Onlar saklanıyorlar. Çocuklar! *(Oynar)* Bir... iki... üç... dört... beş... altı... yedi... sekiz... dokuz... on... yirmi... otuz... kırk... elli... altmış... yetmiş... seksen... doksan... yüz... iki yüz... iki yüzlü yüz... üç yüzlü yüz... dört yüzlü yüz... beş yüzlü yüz... altı yüzlü yüz... yedi yüzlü yüz... sekiz yüzlü yüz... dokuz yüzlü yüz... yüz yüzlü yüz... Önüm arkam sağım solum sobe. Saklanmayan ebe. Saklanamayan ebe. Saklanmayı beceremeyen ebe. Koşamayan şişman çocuk ebe, koşacak gücü olmayan cılız kız da ebe. Her gün şu bankta, sağını solunu kollayarak ağlayan kadın ebe. Gündüz üstüne titrediği gülleri, sabaha doğru çalan adam ebe. Günde üç defa balkonunu yıkayan yaşlı kadın ebe... Bakıcısı olduğu çocuğu çimdikleyen kız çocuğu ebe... Bakıcı kız çocuğunu elleyen çimdiklenen çocuğun babası ebe... Yağmura basa basa yürüyen çimdiklenen çocuğun annesi ebe...

(Sinirli)

Karşı apartmanın üçüncü katı, üçüncü katın salonu, üçüncü katın salonunun pilileri bozuk perdesi, üçüncü katın salonunda; tek kanadı kırık melek biblosuna bakan kararmış gümüşler ebe... Kocam, oğlum, kızım ebe ebe ebe...

(Bağırarak)

Saklanamıyorsunuz. Saklanmayı beceremiyorsunuz. Saklanmayı becere-

mediğınızı saklanmayı bilen herkes anlar. Ben anlıyorum; çünkü ben, doktor onaylı bir saklananım(!)

(Üzgün.)

“Saklanıyorsun” demişti doktor. Bana demişti. “Saklanıyorsun” demişti. Ben mutfağıma saklanıyormuşum. Bu teşhisi koydu: Mutfağı Saklanma Hastalığı... O teşhis demedi. Ben öyle diyorum hastalığıma. O hastalık da demedi zaten. Ben kocama öyle dedim.

(Ardı ardına öksürük sesleri duyulur ve gittikçe şiddetlenir. Kadın panik halinde mutfak kapısına yönelir.)

Uyandığını fark etmedim. Kahvaltını hemen hazırlarım.

(Kahvaltı masasını hazırlarken panik gittikçe korkuya dönüşür. Kadının korkusunu arttıran seslerin etkisi ışıkla da desteklenebilir.)

Şimdiye kadar kahvaltıyı geciktirdiğim olmamıştır. Bu konuda ne kadar titiz olduğumu bilirsin. Hani bir defasında çalar saat çalmamıştı uyanamamıştın ya (Kısık sesle) uyanamadığın için bütün öfkeni benden çıkarmıştın sonra, onun gibi bir şey... İnsanlık hali öyle değil mi?

(Sifon sesi duyulur.)

Ütülemem için ayırdığın gömleklerin hepsini ütiledim. Hangisini giyeceğini bilmediğim için kaldıradım. Oda bu yüzden o kadar dağınık. Akşama her şey yerli yerinde olacak; açık renk gömlekler, desenli kravatlarla ayrılmış olacak, düz renkli gömlekleri ince veya geniş çizgili kravatlarla ya da puantiyeli olanlarla ayıracağım. Ve tabii ki, gömleklerle kravat çizgileri aynı yöne bakacak. Yapacağım her şey kafamda sıralıdır, ezberimdedir, o kadar ezberimdedir ki nasıl yaptığımı, ne zaman yaptığımı unuturum ama yapacaklarımı unutmam asla! Bunu en iyi sen bilirsin. En iyi sen bilirsin, öyle değil mi?

(Hızla açılıp kapanan kapı sesi duyulur. Kadın irkilerek etrafına bakınır. Yarım yamalak hazırladığı kahvaltı sofrasını yenilmiş bir masa edasıyla toplarken, aklına bir şey gelmiş gibi buzdolabına yönelir. Buzdolabını açar açmaz, daha önce gördüğümüz, siyah örtü yere düşer. Kadın tavrını bozamaz, örtüyü kendinden uzaklaştırır. Bu andan itibaren, sahne ışıkları biraz kısılır.)

Bugün ne pişirsem? Bir kadın için en can sıkıcı soru bu işte. Bakalım neler varmış; pırasa, karnabahar, birkaç tane patlıcan, kabak ve dolmalık biber. Buldum! Biber dolması yapabilirim. Misss gibi kokar pişerken. Çoğu insan bu yoğun kokuyu sevmez. Bence fazlasıyla huzurlu bir kokudur. Yaprak sarması kadar zahmetli değil ama kokusu emeğini üçe, dörde ona katlar. Tüm komşular o gün ne pişirdiğinizi bilir. Ev kokusu, birliktelik kokusu, uyumun ve mutluluğun kokusudur. Mutfağımda pek bulunmayan vanilya ve tarçın gibi mesela.

(Güler.)

Bu kadar huzur bana günleri unutturuyor. Dışarıya bakıyorum; insanlar çok sakin görünüyorlar, o zaman cumartesi ya da pazar diyorum. Ama hangisi? Eđer pazar ise; balık yapmam lazım ama ya cumartesi ise...

(Düşünür.)

Yıkıncak çamaşırlar birikmiş olmalı diyorum kendi kendime. Üst komşunun bebeği sabaha karşı dört gibi ağlamaya başlayınca, üç saat sonra yataktan kalkmam gerektiğini anlıyorum. Kapıcı pazartesi günleri, elinde bir listeye gelip ve her defasında yeni kurallar ekleyerek uyarınca, ertesi günün salı olduğunu hatırlıyorum. Ayrıca her pazartesi günü, uyarılan kadınlardan olmadığımı, sağ işaret parmağımı kapıcıya kaldırarak, orta seviyede bir ses tonuyla söyleyebiliyorum. İstersem sesimi biraz daha yükseltebilirim ama şimdilik istemiyorum. Ben bir kadın olarak, başkaları tarafından uyarılacak hiçbir şey yapmam. Camdan dışarıya bir şeyler silkelemem. Balkonumu hep silerim. Dikkat çekici giysilerle cama ya da balkona çıkmam. Sabahları kocamın arkasından bahçeye öpücükler göndermem, o da göndermediğim öpücükleri havada yakalayıp, kalbinde saklayacağını işaret etmez. Ben sadece camın önünde dururum. Beni öylece dururken görenler, kapıcıdan uyarmasını istiyorlar. Camdan cama komşularla dedikodu yapsam uyarmazlar. Öylece durmam neden rahatsız eder insanları, anlamıyorum.

(Güler.)

Röntgenci olduğumu düşünüyor olabilirler ama ben sadece hatırlamak için...

(Pencereden bakarak.)

Kasımpatı, nergis, krizantem, açelya kışın açıyor;

(Hatırladıkça sevinerek.)

Zambak, papatya, leylak baharda; Ortanca, hanımeli, begonya, sardunya, karanfil yazın; sonbaharda...

(Umutsuz)

Yapraklar kızarır, sararır, kızarıp sararan kupkuru yapraklar toprağa dökülür. Yağmurlar yağar yaprakların üstüne. Yapraklar toprağa karışır. Yapraklar toprakta karışır. Toprak her şeyi kendine karıştırır.

(Bağırarak.)

Heyyyy Kırmızı ruju taşan kadın! Sana söylüyorum duymuyor musun? Acelen varmış gibi koştururken çok komik görünüyorsun. Taksi, 14 dakika 50 saniye ve 32,33 şimdi 34 salise oldu bekliyor ve 37... Sadece bir soru soracağım.

(Bağırarak ağlamakli.)

Defol gittt! Cehenneme kadar yolun var. O şemsiyeyi gün boyunca taşıyacaksın, yalnızca taşıyacaksın. Boşuna taşıdığın için kendine kızacaksın ama beni duymadığın için kızmayacaksın.

(Sessizlik.)

Sadece bir soru soracaktım ve sadece iki dakika daha fazladan bekleyecektim taksi.

(Umutsuz.)

Toprak neden her şeyi kendine karıştırıyor?

(Sinirli.)

Cevap ver bana. Ben konuşuyorum. Bilmem kaç kat aşağıda yaşıyorum. Üstümden geçiyorsun her gün ve her gün ne giydiğini, saçını nasıl topladığını, topuklarını merdivenlerin göbeğine nasıl sapladığını biliyorum.

Konuşabiliyorum. Soru sorabiliyorum. Neden dinlemiyorsun? Toprak diyorum, toprak neden her şeyi kendine karıştırıyor? Toprak neden her şeyi kabul ediyor? Pili, sakızı, gazeteyi, plastik tabağı, kibrit çöpünü, deterjanı, tenekeyi, alüminyumunu, kadın pedini, zengini, fakiri, kadını, erkeği, iyiyi, kötüyü, çok kötüyü, babaannemi bile... Neden kabul ediyor toprak?

(Sahne ışıkları küçük bir sarsıntıyla biraz daha kısılır. Daha önce gördüğümüz siyah örtüye sarınmış, oldukça yapılı kadın silueti, mutfak duvarında hızla dolaşmaya başlar. Gölgeyi takip etmeye çalışarak çocuk gibi.)

Beni de bekle Babaanne! Kardeşimi mi arıyorsun yine? O erkek, ona bir şey olmaz diyordun ya... Her akşamüstü arkadaşlarıyla kurbağa patlatmaya gidiyorlar. Konuşurlarken duyuyorum; kim daha fazla patlatırsa kazanıyormuş. Korkusuz erkekler kazanabilirmiş bu oyunu, cesur erkekler... Sen biliyor musun? Nasıl yapıldığını biliyor musun?

(Utangaç)

Ben biliyorum; kurbağaların kıcına üfleyerek şişiriyorlarmış sonra da patlatıyorlarmış. Kurbağalar çok acı çekiyordur, öyle değil mi? Keşke cesur erkekler kurbağaların kıcına üflemese. Niye kızdın? Ne dedim ki şimdi ben? Çok büyük erkekler yapabiliormuş, cesur erkekler dedim.

(Sinirli.)

Kardeşim çok büyük bir erkek hem de çok güçlü. Dedemin tespihini verdiğinden beri kafama onunla vurup duruyor. Bazen üst üste vuruyor... Saçlarıma dolaştırıp birden çekince çok canım acıyor. Ağlamamak için zor tutuyorum kendimi. Sadece biraz yaş geliyor gözlerimden. Hızla çekince öyle oluyor. Evet, çok kızıyorum ona. Annem, “kardeşini sev” demişti, bir defa söylemişti utanıp sıkılarak, “sen yine de sev” demişti. Küçük odada bana sarılıp, öperken söylemişti. “Beni kim sevecek” diye sormuştum. Ağlamıştı. Senden korkarken kalbi çok hızlı atıyor annemin biliyor musun? Bana sarılınca hissediyorum. Kalbi kalbimin üstünde öyle hızlı atıyor ki daha sıkı sarılıyorum. Ondan bile sıkı sarılınca da ne kadar zayıf olduğunu düşünüyorum. O çok zayıf, fark ettin mi sen de? Sımsıkı sarılıyorum anneme. Dişlerimi sıkarak sarılıyorum; dişlerimi sıktıkça daha sıkı sarıldığımı zannediyorum. Açmaya çalışıyor kollarımı. O zaman anlıyorum ki zaman bitmiş; gözünü kapıdan ayırmayınca, senin görmenden

korktuğunu anlıyorum. Hep ben kurtuluyorum kollarından, bırakıp üzülmesin diye. Bazen oyun oynayacağım diyorum, bazen de ödevlerim var diyorum. Senin yüzünden böyle yapıyorum. Annem, babam, ben, hepimiz korkuyoruz senden. Ben en çok ellerinden korkuyorum; büyük, siyah ellerin var ya bir de kırmızı taşlı altın yüzüğün, dışarı çıkarken her tarafını kapattığın siyah örtünden de çok korkuyorum, çenendeki kahverengi kıllı benden korkuyorum, göğüslerin öyle büyük ki, onlardan korkuyorum, iştahla yemek yemenden korkuyorum, bağdaş kurup otururken ayaklarından korkuyorum. Sen, bana seslenince, koşarak gelmem gerekiyor biliyorum. Koşarken düşmekten korkuyorum. Hep burnumun üstüne düşerim diye korkuyorum, burnum kanar ve o kan bir türlü durmaz diye çok korkuyorum.

(Gölgeyi bir yerde yakalar.)

Yüzüme baksana! Bir defa baksan seversin beni; mavi gözlü, beyaz tenli, çok güzel bir çocuğum.

(Gölge gezinmeye devam eder, daha da büyülmüştür.)

Çok güzelim işte, yalan mı söylüyorum?

(Oynayarak.)

Ne zaman bir tören olsa okulda, hep en öne alır öğretmen beni, hep en önde elimde bir şeyler tutarım.

(Ayaklarına bakar.)

Ayakkabılarımın çamurundan utanırım; tuvalette temizlemeye çalışırım, iyice yayarım çamuru, ellerim çamur içinde kalır, yıkarım ellerimi... Yıkarım... Öyle çok yıkarım ki... Su çok soğuk... Ellerim mosmor olur, karıncalanır, yanmaya başlar ellerim. Önlüğüm de hep ıslanır. Üşürüm. Çok üşürüm. Çamur yüzünden hep üşürüm... Çamuru temizlemek neden bu kadar zor? Ama olsun... En öndeyim. En öndeyim ve herkesten önce ezberledim, yazdım, okudum;

Ali topu tut.

(Sonraki evreye geçiş ışık değişimiyle sağlanabilir. Gölgeyi yakalamış.)

Niye gözlerini benden ayırmıyorsun? Anlamıyorum, bir şey mi yaptım?

(İrkilir.)

İlk defa saçımı okşadın, üstelik gülümsüyorsun. Evet, büyüdüm tam on altı yaşındayım. Gözlerim mi çok güzel?

(Güler.)

Yeşil değil mavi, gökyüzü mavisi. Bir arkadaşım deniz mavisi de diyor. Ama ben gökyüzünü gördüm. Belki de deniz mavisidir... Tamam, sen yeşil diyorsan yeşil olsun! Ne dedin? Anlamadım. Genç kız elbiseleri mi? Nasıl oluyormuş ki genç kız elbiseleri? Hayır. İstemem ben o elbiselerden. Okul ihtiyaçlarımı zor karşılıyorum zaten.

(Ağlamaklı.)

Okul yok bundan sonra da ne demek? Şunun şurasında mezun olmama ne kaldı ki?

(Sinirli.)

Evlenme çağım falan gelmedi benim.

(Gölge gittikçe büyüyen bir şekilde gezinmeye başlar. Kadın gölgenin büyüklüğünü taklit ederek, gölgeyle paralel gezinir. Tok bir tonda, vurgulu, yankılanma da duyulmalıdır.)

Güzellik başa beladır. Güzellik boyunda yağlı urgandır. Güzellik kurulu darağacıdır. Kadın dediğin bir eksik etek, başına koca lazımdır. Serpilip güzelleşen kızın; gözü açılmadan, aşka meşke düşmeden, kuyruğunu sallamasına fırsat vermeden başı bağlanmalıdır.

(Sahneye gölge oyununun öncesindeki aydınlık verildiği anda, kadın maysa çöker. Gölge en büyük haliyle karşısında kalmıştır.)

Her şey istediğin gibi oldu. Darağacı kurulmadı. Yağlı urganlarda sallanmadım, kuyruk da sallamadım. Gözüm açılmadı. Aşka düş... Aşka düş... Aşk?

(Heyecanlı.)

O on sekiz yaşında. Ben?

(Güler.)

Her gün koltuğunda kitapları, gömleğinin ikinci düğmesi kopmuş, kravatı çoktan çıkmış, dizlerinde ve paçalarında toz- toprak izleriyle gelir. Sol yanında, çenesiyle kulak memesinin tam ortasında taşıdığı iki beniyle gelir...

(Gölge olduğu yerde, huzursuzluğunu yansıtır biçimde titremelidir.)

O on sekiz yaşında, ben on altı. Bir fincan çay ikram ederim; mutfağın en kuytu köşesinde... En kuytu köşesinde mutfağın; o, ben, bir fincan çay... Yüzüme bakınca çay dalgaları fincanın içinde, yüzüne bakınca mavi kelebekler dolar kalbime. Utanırız... O on sekiz yaşında, ben on dokuz. Mutfakın en kuytu köşesi; elma çayı, ada çayı, kantaron çayı kokar... O on sekiz yaşında, ben yirmi beş. Papatya, rezene, zencefil çayı bir fincanın içinde; mutfağın en kuytu köşesinde... O on sekiz yaşında, ben; melisa, mersin, limon, funda çayıyla otuz... O on sekiz yaşında, ben otuz üç. Mutfakın en kuytu köşesinde; zencefil, ıhlamur, lavanta... O on sekiz yaşında, ben otuz sekiz. Gülhatmi, kakule, ebegümece, portakal... O on sekiz yaşında, ben kırk üç. Mutfakın en kuytu köşesinde; o, ben, bir fincan çay...

(Gölge şiddetli titrer)

Yalnızım...

(Gölge sabit)

Yalnızım... Yalnızlıktan küf tutan ellerimle yemekler yapıyorum. Yüzüme bakmıyorum kaç zamandır. Aynalara duman çöktü, gözlerim griye döndü. Mutlu ol ve git artık! Sen öldün... Derin bir çukura gömüldün. Ben oradaydım. Konu komşuya karşı ağladım üstelik. Annemle birbirimize bakarak ağladık.

(Sinirli.)

Bize yaşattıklarına ağladık. Korkularımıza ağladık.

(Alaycı.)

Siyah örtünü bana bıraktığını vasiyet etmişsin.

(Ciddi.)

Aldım... Yaktım... Küllerini gömdüm... Ellerimi yıkadım... Kocam benimle sevişti. Ben, kalbimdeki ilk kıpırtıya çaylar demledim. Kocam benimle sevişti. Çocuklar doğurdum ona. Hastabakıcılara paralar verdi. Görümcelerim oldu. Hasta kayınvalidem, televizyon başında uyuyup uyanan kayınpederim, sarhoş kocam oldu her gece. Kocam tekrar tekrar sevişti benimle. Erkenden mutfaklara girdim, herkesten sonra çıktım. Çocuklarım ateşlendi, dualar ettim. Sessizce ağladım. Uyuyanları uyandırmadım. Tonlarca patates soydum. Kocaman tencerelerde salçalı makarnalar yaptım. Kocaman tencerelerde kalbim eridi... Kollarım uzadı... Sesim kısıldı... Zeytinyağı lekesi çıkmadı elbisemden. Çamaşır suyu bütün renklerimi ağarttı. Siyah örtün dolandı ayaklarıma... Kocam başka kadınlarla sevişti. Ben kalbimdeki ilk kıpırtıya çaylar demledim, çaylarla demlendim... Bir gün önlüğümü yavaşça çıkardım, bulaşık eldivenlerini musluğun yanına koydum, çöp poşetinin ağzını bağladım. Mutfaktan çıktım... Dış kapıyı açtım... Son kez arkama baktım... Dışarıya bir adım attım.

(Heyecanlı.)

Bir adım daha atsam, koşarak gidecektim biliyorum...

(Umutsuz.)

Çocuklar “acıktık” dediler. Acıktık! Mutfaka döndüm; türlü, pilav, şehriye çorbası ve komposto yaptım...

(Gölge kaybolmuştur ama örtü mutfağın ortasındadır. Kadın, masanın etrafında birileri varmış gibi davranıp, olmayan ikramları servis etmektedir.)

Beklettim sizi, kusura bakmayın. Kocamdı arayan. Saat başı arar. “Tatlı meleğim, inci tanem, pırlantam” der bana... “Sakın sıkılma evde çok yorma kendini” diye uyarır... Bugün geleceğinizi biliyor ya iyi vakit geçiriyor muyum diye merak ediyor... Eeeee nerede kalmıştık? Şu kekin de tadına bakın lütfen. Kocam çok sever. Her defasında farklı bir şey katarım içine. Bazen jelibonları küçük parçalara bölüp atıyorum kek hamuruna bazen de minik çikolatalar, portakal, limon rendeleri... Ağzına alır almaz “hımmmm sakın söyleme” diyor, “hayatım” diyor, “minik kuşum” diyor,

içinden ne geçiyorsa yani ve pat diye biliyor. Mutlu oluyorum tabii... Çocuklar biraz sinirleniyorlar. “Offf baba ya tam biz söyleyecekken yine hızlı davrandın” diyorlar. Gülüşüyoruz...

(Sessizlik.)

Ayırdım, hiç ayırmaz olur muyum? İstedığınız kadar yiyin...

(Sağına.)

Kadınlar büyük sırlar saklar. Mutfakta diyorum, küçük sırlar denir ya, o öyle değildir aslında... Safran mesela... Sadece bir tutam fazlası olmaz. Öyle yoğun bir baharattır ki fark edilmemesi imkânsız. Hani derler ya; azı karar, çoğu zarar öyle bir şey. Muskat ve kişnişte var ama safran gibi değil. Elinin uyarı şaşarsa, bir tencere yemek çöpe gider maazallah... Önce pirinçleri yıkarsın, sonra da karbonatlı soğuk suda bekletirsin. Suda beklettiğin pirinçleri tencereye alıp, karıştırmaya koyulursun sabırla... Tüm taneler ayrılır birbirinden. Hemen bir tutam safran, fark edilmeyecek kadar, sonra bir tatlı kaşığı safran daha, bir yemek kaşığı, bir avuç, bir avuç daha, sonra iki avuç, onlarca avuç... Önce alınına düşen saçlarını kaldırırısın. Saçların safran olur, gözlerine bulaşır, yanar gözlerin, gözlerin sarıdır artık... Önlüğün safran... Dudakların... Boğazın... Boğazına serçeler kaçmış gibi hissedersin. Serçeler safrana bulanarak boğazına kaçmışlar... Onlar kanat çırtıkça safran genzine yayılır... Bir avuç safran daha, ardından bir avuç daha... Kısık ateşte pişirirsin. Ateşten alıp kâğıt havluyla kapatırısın. İyice demlenmeye bırakırısın. Kocan ve çocukların bu lezzetin nereden geldiğini fark edemezler bile... Hiç kimse fark etmez. Fark edilmezsin...

(Sessizlik.)

Fark etmezler öyle değil mi?

(Sessizlik)

Sinirleniyor musun? Alt dudağını ısırmağa başladın yine...

(Masanın etrafında birileri varmış ve onay alır gibi başını gezdirir.)

Sıkılınca, utanınca böyle yapıyorsun. Hepimiz biliyoruz...

(Yüksek sesle)

Alt dudağında ısırılmadık yer kalmayınca da odunluğa, küçük odaya, okul tuvaletine, banyoya, mutfağa kapatıyorsun kendini.

(Sinirli.)

Oyun oynamıyoruz burada. Mutfaktaki sırlarımızı anlatıyoruz. Birbirimizden gizli saklımız kalmasın diye toplanmadık mı? Ağlaman için söylemedim. Ne var bunda? Kimileri alt dudağını ısırır, kimileri tırnaklarını yer. Birbirimizden ne farkımız var? İkiye ayrılıyor kadınlar; saçlarının aklarını kapatanlar ve kapatmayanlar hepsi bu...

(Güler.)

Sen kapatıyor musun? Hani sırlarımızı anlatacaktık. Sahi, kocan hâlâ dibi tutmuş pırasa gibi kokuyor mu? Yakıyor mu genzini? Dur! Biraz daha otur. Acelen yok biliyorum. Zaman uzuyor acelen olmasın. Saatler geri alınıyor unuttun mu? Kocan!

(Sifon sesi duyulur.)

Kocan!

(Sifon sesi daha yüksek.)

Kocan hâlâ duman gibi kokuyor mu?

(Sifon sesi daha da yüksek duyulur. Ses kesildikten sonra derin bir soluk alarak.)

Neyse ki yağmur yağacak.

(sessizlik)

Tertemiz edecek her şeyi. Tertemiz mutfaklarına, bir saat önce girmiş olacak kadınlar. Bugün adamakıllı yağmur yağacak.

(Bütün elektrikli mutfak eşyalarının çalışma sesi duyulur.)

Bir saat geri verilecek hayat!

(Sesler yükseldikçe bağırarak.)

Bugün bardaktan boşanırcasına yağmur yağacak.

(Sesler daha da yüksek, bağırarak.)

Hayat geri alınacak.

(Elektrikli mutfak eşyalarına eşlik edecek tabak, çanak, bardak gibi cam ve porselen eşyaların kırılma sesleri en yüksekte duyulmalı, bağırarak.)

Bugün gök delinmiş gibi yağmur yağacak.

(Tüm sesler en yüksekteyken, çığlık atarcasına.)

Hiç doğmamış olunacak.

(Elektrikli mutfak eşyaları ve eşlik eden diğer seslerin şiddeti en yüksek seviyededir. Seslerle birlikte deprem etkisi yaratacak sarsıntılar her şeyi yerle bir etmelidir. Kadın bu sesler ve sarsıntılar karşısında hareketsiz durmakta, enkaza dönen mutfaka bakmaktadır. Sesler kesilir, sarsıntılar durur. Sahneyi bir duman bulutu kaplamıştır. Dumanlar dağılırken, kadın enkaza dönen mutfakta efsunlu bir biçimde yürür. Siyah örtüyü bulur ve sahnenin tam ortasına gelir. Sahneye yatar, örtüyle üstünü tamamen kapatır. Işık, “cenin” duruşlu siyah örtüde yoğunlaşır. Kararma.)